

УДК 781.91

Олена Мацелюх

ЯН СЛИВІНСЬКИЙ І ЙОГО ФАБРИКА ОРГАНІВ У ЛЬВОВІ

У статті висвітлюються життєвий шлях і професійні здобутки львівського майстра-органобудівника Яна Сливінського на тлі загальної картини суспільного і культурного розвитку Західної столиці України у XIX ст. Автор статті подає низку технічних новацій, що були запроваджені в органобудівництво львівським майстром. Порівняльна характеристика звучань органів Арістїда Кавайє-Коля та Яна Сливінського є свідченням запровадження у вітчизняне органобудівництво винаходів творця симфонічного органа.

Ключові слова: Ян Сливінський, Арістїд Кавайє-Коль, органобудівництво, Латинський катедральний костел у Львові.

Постать Яна Сливінського (Śliwinski) (1844–1903) в історії культури Львова повинна найближчим часом посісти подібне місце, як ім'я видатного скульптора епохи Відродження Івана Пінзеля. Адже ще донедавна цілком невідомий нам львівський скульптор-різьбяр Іван Пінзель сьогодні у світі ренесансної скульптури вважається другим за силою виразу після Мікеланджело. Так і особа Яна Сливінського, про якого знають лише дуже вузького плану спеціалісти має для Львова не менше значення, ніж знаменитий французький органний майстер і винахідник Арістїд Кавайє-Коль (*Aristide Cavaille-Coll*, 1811–1899).

Дуже скупі відомості з біографії Яна Сливінського – це ще один фактор, що дозволяє провести паралель між цим надзвичайно трудолюбивим і навіть геніальним у своїй фаховій ділянці майстром з Іваном Пінзелем. Лише побіжний погляд на діяльність фанатично закоханого в орган майстра вражає кількістю своїх чудових результатів. Адже за 30 років праці по виготовленню органів Ян Сливінський створив понад півтори сотні шедеврів [5], а дехто з дослідників називає загальне число його

Ян Сливінський (1892 рік)

органів – 200! А це вже майже на третину більше ніж доробок усього життя самого Арістїда Кавайс-Коля.

Той факт, що найбільш презентабельні львівські органи були виготовлені та встановлені наприкінці XIX і на початку XX століття саме Яном Сливінським є сьогодні практично забутий. Зокрема це орган у Латинському катедральному костелі, а також орган, що функціонував до Другої світової війни у новій Львівській опері архітектора Зигмунда Горголевського, встановлений одразу після її відкриття. Місце для органу в інтер'єрі театру було заплановане архітектором на третьому балконі ще від початку будівництва. Серед найбільш знакових для міста були також і органи, які спеціально замовили Сливінському Львівська консерваторія та Фїлармонія. Орган у Фїлармонії був найбільшим (бо мав 32 голоси) зі встановлених фірмою.

Польські дослідники, а зокрема Мацей Бабніс [5], наполегливо твердять про шляхетне польське походження майстра. Але існують деякі факти, що викликають сумніви щодо цього. Для прикладу: дуже дивним є те, що сам майстер протягом усього свого життя так і не зміг остаточно визначитися стосовно морфології власного прїзвища. Латинськими літерами він себе називав Сьлівінські, Слівінський і Сливінський. А ще один аргумент менш суб'єктивного плану полягає в тому, що походив Ян Сливінський із південно-східної окраїни Галичини, зі славного своїми народними традиціями містечка Пістинь, що на Покутті.

Річ у тому, що за переписом населення середини XIX століття в усьому Покутті, а навіть більше, у цілій Гуцульщині (як і на Покутті) в той час проживало лише 13% поляків, які найчастіше оселялися в більших містах – таких, як Коломия, Косів, Жаб'є, Яворів або у великих і дуже багатих селах, таких як Космач, Шешори, Прокурава чи Брустори, де вони найчастіше працювали на адміністративних посадах. Але аж ніяк не в таких малих містечках, яким на той час був Пістинь. Із того ж перепису дізнаємося, що основну масу населення Гуцульсько-Покутського краю склали русини і євреї [див.: 10]. Напрошується висновок: оскільки Ян Сливінський, на відміну від тогочасного угорського органобудівника Йозефа Ангстера (1834–1918), не збудував жодного органу для синагоги [15] – то він був русином.

Зі скупих біографічних відомостей (які подає Л. Блащик [9, 105] у посиланні на Й. Пацан [6]) Ян Сливінський був учасником Сїчневого повстання 1863 року у Варшаві. Яким чином 19-річний юнак із Пістиня потрапив у революційний вир, та ще й у сусідню державу (нагадаємо, що на той час Варшава належала до Російської імперії, а Пістинь (як і більша частина Гуцульщини, Галичина і Буковина) належала до Австро-Угорської імперії. Правдоподібно, що ті репресії, які огорнули винуватців антиросійського бунту, змусили юнака тікати з Варшави. Спочатку Сливінський опинився у Відні, а потім переїхав до Франції. На батьківщину він повернувся лише через 13 років. Що відбувалося в житті Яна Сливінського протягом цього періоду закордонних мандрів – докладних відомостей поки що не знайдено. Однак, із рекламних оголошень, які згодом публікував Ян Сливінський, продаючи свої органи, можна укласти його життєпис.

Ян рано зацікавився органом, його будовою. У своєму «Каталозі» на ст. 11, він пише таке: *«Моя любов і захоплення органом виникла в наймолодшому віці.*

З юних років я старався отримати максимальну інформацію про будову та функціонування органа. Я постійно відчував потребу здобувати знання у цій професії». В іншому місці того ж «Каталогу» майстер ніби ненароком згадує про свої столярські студії [5]. Доречі, саме як фахівці з деревообробки розпочинали й інші органобудівники, зокрема – Йозеф Ангстер та Л. Бльомберг.

Такий шлях до виготовлення органів для початківця був цілком природнім. Як і на кожній іншій фабриці, що виготовляє музичні інструменти – чи то гітари, бандури, цимбали, чи піаніно – фахові й умілі столярі є високо ціновані за свої професійні навички. Після здобуття початкової освіти в якомусь із міст на батьківщині (ймовірно, що це був Львів) юний Ян Сливінський вирушив за кордон, що для нього означало виїзд за межі Галичини. Із документів, які описували склад учасників Крайових виставок органів, можна зробити висновок, що галичани, які працювали за межами своєї батьківщини, на рівних правах із місцевими майстрами-органобудівниками брали участь у виставковому процесі. Найчастіше, це були ті галичани, які працювали у Франції або ж у столиці імперії – Відні.

Достовірних відомостей про те, де продовжив своє навчання Ян Сливінський – чи у Відні, чи одразу у Франції, немає. Але є низка непрямих доказів, що він протягом декількох років працював на фірмі Арістіда Кавайє-Коля і одночасно здобував фахові знання і переймав найпередовіші досягнення в різних ділянках органобудівництва в центральному Паризькому відділенні фірми видатного майстра-винахідника. У 1872–76 роках Сливінський працював в Le Vigan (dep. Gard), де він самостійно збудував 12-регістровий орган для костелу Св. Петра. Набутий досвід навіть дозволив йому через декілька років стати керівником одного із відділень фірми Кавайє-Коль поза Парижем. Вінсент Кавайє-Коль – брат Арістіда – після свого одруження полишив керівництво відділенням спільної з Арістідом фірми будівництва органів у місті Nîmes, що на півдні Франції.

Швидше за все, бізнес у Франції Яну Сливінському йшов не надто вдало, оскільки за півтора року кероване ним відділення продало лише два органи. Правдоподібно, що саме такий результат, а водночас і амбіції та певність того, що здобув достатньо знань та інформації від видатного майстра-винахідника, спонукали Яна Сливінського до повернення в Галичину. З того факту, що Ян Сливінський одразу ж розпочав у Львові власну справу, можемо зробити висновок: його праця для фірми Кавайє-Коль була добре оплачуваною.

Прямої інформації, яка була б підтвердженням дипломованої освіти у Сливінського, немає. Однак, майже одразу після відкриття власної фірми, він взяв до себе на роботу Броніслава Маркевича, якого на той час вже добре знали у Львові як органного майстра. У «Каталозі» Яна Сливінського на с. 12 є така інформація: *«Для заспокоєння власної цікавості я поїхав до Англії та Німеччини, щоб порівняти власні знання у професії з тими запатентованими винаходами, які впроваджують у виробництво на найкращих фірмах цих країн».* Із цього повідомлення можна зробити висновок: порівнювати власні професійні вміння з іншими може лише певного рівня спеціаліст.

Якщо до цього всього додати інформацію Е. Кубалі [13] про знаного львівського майстра Томаша Фалля, що він був цеховим майстром і всього навчився

у Яна Сливінського – то можна зробити висновок: вже на початку власної підприємницької діяльності у Львові Ян Сливінський був як органобудівник на рівні найкращих європейських стандартів. Зрештою, і «Будинок графа Скарбка», у якому Я. Сливінський в жовтні 1876 року початково розташував своє підприємство, також говорить про достойний старт.

Оскільки відсутні будь-які згадки про партнерів, можна зробити висновок, що фірму Я. Сливінський відкрив одноособово. Правда, майже одразу він переїхав на вулицю Коперніка, 9 і ця адреса в його документах фігурує протягом десятиліття. В цей час у документах фірми згадуються ще дві адреси, за якими правдоподібно функціонували окремі відділення. Це вулиця Слюсарська, 3 та вулиця Хоронщизни, 1 (зараз Чайковського). З 1887 року фірма будівництва органів Я. Сливінського свою офіційну адресу переносить на вулицю Хоронщизни, 9.

З перших кроків фірма Яна Сливінського здобула величезний авторитет у Львові та й в усій Галичині. Одними з перших збудованих майстром для Львова були органи костелів Марії Сніжної та Святого Казимира під Високим Замком. У своїх прайс-листах Сливінський визначав такі ціни: 4-регістрові органи продавалися за 650 злотих, а великі – до 30-ти регістрів 3-мануальні – за 12 тисяч злотих. Кожен інструмент будувався за індивідуальним і оригінальним проектом. При чому вивчалася акустика костелу, в якому було заплановано його встановлення. Важливою й дуже відповідальною роботою для фірми стала докорінна перебудова органа в гарнізонному храмі Святих Апостолів Петра і Павла в центрі Львова, що перебував під опікою отців-єзуїтів. Роботи завершилися повним тріумфом. Чи на той час ще функціонувала фірма Романа Духенського – невідомо, але фірми Ромуальда Бохенського та Антонія Клемента, що діяли водночас з фабрикою Яна Сливінського, ніколи у своїй діяльності не досягли ані подібного розмаху, ані розголосу [9, 107].

Орієнтовно у 1888 році Ян Сливінський для потреб фірми викупив будинок на вулиці Коперніка, 16. Перебудував для Сливінського цей будинок один із найвідоміших українських архітекторів Львова Іван Левінський (1851–1919). Фасад будинку барельєфами жінок-музикантів найімовірніше оздобив львівський художник-пластик Герасимович. Будинок на вул. Коперніка, 16 мав величезне подвір'я, що, правдоподібно, дозволило майстру складувати в себе на фірмі велику кількість потрібних для виготовлення органів різноманітних матеріалів, пристроїв, заготов-

**Фабрика Яна Сливінського
у Львові на вулиці Коперніка, 16**

ки з різних порід дерев та запасні частини. Виробничі площі фабрики знаходилися в глибині будинку, а фасад був адміністративним і житловим приміщенням. Майже одразу після облаштування фабрики за новою адресою Сливінський отримав замовлення із Луцька, де у 1890 році встановив у чудовому величному бароковому костелі Святих Петра і Павла 20-регістровий двомануальний з педальною клавіатурою орган.

Від 1892 року і до самої смерті майстра його фабрика діяла за новою адресою. Тут було виготовлено усі шедеври органного будівництва Яна Сливінського, які знайшли своє сакральне й артистично-концертне життя в усій Європі: від Ляйпцигу до Тбілісі, від Кишенева до Вільнюса. Але, звичайно ж, переважна більшість замовлень до фабрики поступала від різних галицьких парафій. 1900 року для костелу Непорочного Зачаття у Станіславові (тепер – Івано-Франківськ) було встановлено 24-регістровий двомануальний з педальною клавіатурою інструмент.

Серед збудованих Я. Сливінським для Східної Галичини 74 органів до сьогодні збереглося й надалі перебувають у діючому стані лише: орган Латинського Римо-католицького кафедрального костелу у Львові та орган парафіяльного костелу міста Самбора. У Західній Галичині (зокрема – у Кракові, Тарнові, Ряшові та Замостю), інструменти збереглися значно краще. І тут Я. Сливінським було збудовано приблизно таку саму кількість інструментів, як і на Східній Галичині.

Навчання і робота Яна Сливінського на фірмі в Арістіда Кавайє-Коля звичайно ж відклали глибокий слід у його трактуванні органобудівництва. Цей час у Парижі й на Півдні Франції на фірмі Вінсента Кавайє-Коля у Le Vigan, пізніше в роки самостійної діяльності на власній фірмі та в роки пошуків нових рішень в органобудівництві стали для галицького майстра відправним пунктом у вирішенні тих проблем і викликів нового часу, які з собою принесла в естетику звукоутворення на органі романтична доба.

Метою Арістіда Кавайє-Коля було творення нового типу органу з піднесено-романтичним звучанням. Цієї симфонізації майстер досягав шляхом додаванням регістрів, і тим самим утворювалося монолітне органне звучання на зразок оркестрового.

Виготовляючи труби з достатньо виразним звучанням, Кавайє-Коль досягав того, що окремі регістри не вибивалися із загальної звучності. Саме цей підхід узяв на озброєння у власних конструкціях органів Ян Сливінський. Варто детальніше розглянути найпоказовіші новації винахідника Арістіда Кавайє-Коля для того, щоб зрозуміти: що ж нового й неповторного привніс французький майстер в органобудівництво? Чим так різоче від попередніх шедеврів, зокрема – німецьких майстрів, відрізнялися інструменти французького вчителя Яна Сливінського?

Для прикладу: регістр Флейта (Flute) в органах Арістіда Кавайє-Коля мав активне звучання і не був ні надто тихим, ні млявим. Натомість Принципал (Principal) не був надто різким, бо мав м'якше звучання, ніж до цього всі звикли. У своїй основі тембри Принципала та Флейти відрізнялися, але разом із цим – звучали як одне ціле. Вирівнюючи силу звучання різних регістрів Арістід Кавайє-Коль досягав монолітності. Цю тенденцію взяв на замітку Ян Сливінський, коли сам почав конструювати і експериментувати зі звуковими якостями різних труб.

A. Cavaillé-Coll
3

Інший приклад: Тромпета (Trompette) у німецьких органах є досить різка і для кантилени цілком не виправдана, бо нагадуватиме постріл чи удар. Натомість у Кавайє-Коля вона настільки м'яка, що Сезару Франку при зверненні до цього тембру навіть на думку не спадало, що тим самим міг бути підкреслений агресивний характер звучання.

Окрема секція, і навіть окремі в'їддяди, на яких язики і мікстури розміщувалися разом, – це та особливість, яка відрізняє французькі органи від німецьких. Це явище має назву м'яких мікстур. Більше того, Арістід Кавайє-Коль унікав надто дзвінких регістрів – таких яскравих мікстур як Шарф (Sharf), Акута (Akuta) або Цимбель (Zymbel). Ми не зустрінемо в регістровках надрукованих творів для органа французьких композиторів жодної пропозиції, котра вимагає включення гострої Мікстури (Mixture).

Мікстури у Кавайє-Коля знаходилися в тій частині органу, де розміщувалися язики. А ось Гобой (Oboe) майстер розташовував на в'їддяді поруч із лябіальними трубами, а не з язиками. Тому Гобой французького майстра-винахідника є таким м'яким і ніжним. Цей регістр в органах Кавайє-Коля дуже добре поєднується з лябіальними регістрами. Водночас, м'яка й лагідна Мікстура дуже добре поєднується з язиками. Власне й самі язики завдяки мікстури ставали світлішими.

Позначення в нотах французьких композиторів *anch prepare* (язики приготувати) означає, що на тій в'їддяді, де розміщуються язики, необхідно підготувати відповідну комбінацію, а потім натисканням педалі приєднати язикову в'їддяду до в'їддяди лябіальної. Таким чином, докорінно змінюється звучання органа, навіть, якщо було задано досить потужну батарею звучань. Додаванням і відніманням регістрів на лябіальній в'їддяді в інструментах Кавайє-Коля органіст більше змінює силу звуку, ніж характер звучання.

Важливою рисою роботи Арістіда Кавайє-Коля був експеримент. Цю винахідницьку рису вчителя Ян Сливінський перейняв найбільше. У результаті експерименту Кавайє-Коль винайшов новий регістр – лябіальний Кляріон (Clarion), що в дослівному перекладі означає Горн. Хоча сам Кляріон мав язичкове звучання, однак, ніякого язичка там немає. Труба мала лябію, а її корпус – гофрований. Це давало можливість органобудівнику збільшувати потужність коливань у самій трубі, а тим самим змінювався характер її звучання. Таким чином збільшувалася кількість обертонів у регістрі Кляріон і 4-футовий язичок мав змогу конкурувати з трубами, що були язичковими по своїй конструкції. Це є однією з причин, чому на французьких романтичних органах так важко грати барокову музику. Адже це зовсім різні органи! Кожен із них має власне обличчя і тембральну палітру звучань. Тому й використовується для виконання відмінного один від одного музичного матеріалу.

Важливим результатом експериментів Арістіда Кавайе-Коля стало виготовлення дволябійних труб. Це трубка, яка має прорізи з двох боків, тобто дві лябії. Вона дає більш насичене звучання. Саме насичене, а не сильніше. У цьому випадку два потоки повітря перемішуються між собою. Найбільш придатною така дволябійна конструкція була для Флейт, бо за кількістю обертонів вони є найбільш біднішими і вимагають тембрального збагачення. Дві лябії також зустрічаються і у Мікстурах. Прикладом розміщення таких труб є орган Яна Сливінського у костелі Різдва Пресвятої Богородиці в Стрию. Ще один із діючих органів майстра сьогодні стоїть у ренесансному Парафіяльному костелі Матері Божої і Щастя Святого Івана Хрестителя (цей храм будувався з 1530 по 1568 рр.), але цей двомануальний інструмент цілком занедбаний.

У 90-х роках органобудівник поруч із продукцією органів зайнявся також продажем фортепіано. Планував у цей час розпочати ще й власну продукцію піаніно. Здійсненню цього задуму завадив нещасний випадок, який стався з Яном Сливінським у 1903 році. Внаслідок падіння з риштувань під час настроювання органа він сильно травмувався і невдовзі помер. Похований на Личаківському цвинтарі (поле 51) у Львові.

Ян Сливінський мав трьох доньок, але до будівництва органів жодного інтересу вони не виявляли, а сина-спадкоємця не було. Його справу продовжили чисельні учні. А. Пахолек у своїй книзі «Органи Мечислава Янішевського» пише: *«Для Янішевського Сливінський був надзвичайним авторитетом. Його організаторський хист гідний подиву. Підтвердженням цього є незліченна кількість оголошень, в яких Янішевський щоразу підкреслював, що всіми своїми знаннями він завдячує своєму вчителю Яну Сливінському»* [16, 45].

Найкращими працівниками на фірмі Яна Сливінського були органобудівники Томаш Фалль (1860–1922) і Рудольф Гаазе (~1871–1933), які після смерті вчителя розпочали власну кар'єру і заклали свої фірми у Львові. Вчився у Яна Сливінського також і Францішек Зух, який згодом працював на фабриці Янішевського.

На фірмі Яна Сливінського був прийнятий чіткий розподіл функційних обов'язків у праці. Серед тих, хто спеціалізувався на виготовленні труб, особливо знайними стали Швентіковський і Вінярський. Останній ставив свої підписи на майстерно виготовлених ним трубах різних розмірів. Його вироби є знані у цілій Європі, а наприклад, органи Ляйпціга є, в основному, оснащені трубами його виробництва.

У монтажі органів особливим авторитетом користувалися майстри Броніслав Маркевич і Кароль Нагірний. Антоній Бар, натомість, був спеціалістом із виготовлення в'їдляр. Знаними в усій Галичині були і спеціалісти з монтажу органів Станіслав Гардинський та Ян Борусевич. Вони також здобули знання на фірмі у Яна Сливінського, де працювали.

Високою якістю органи фірми Яна Сливінського відзначалися з кількох причин. Перш за все, вони робилися з добірних сортів дерева, що добре висушувалося природним шляхом. Увесь повітряний механізм був простим і надійним, а кожен регістр отримував достатню кількість повітря. Для своїх великих органів майстер використовував пневматичну машину системи Баркера, яка дозволяла не лише легко поєднувати між собою мануали та голоси (адже це були органи з чудовою копуляцією!), але й досконало інтонувати кожен голос зокрема.

У «Каталозі» виробів своєї фабрики Ян Сливінський писав: *«Математичний вимір кожної пищавки (органної лябіальної трубки) доведено до такої досконалості, що можна одразу здобути бажаний тон. Це моя таємниця, яка була здобута мною за роки тривалих студій»*.

Найважливішою рисою органів Яна Сливінського є м'якість звучання, яку він перейняв від Арістіда Кавалле-Коля. Для прикладу, орган львівського катедрального собору має дуже приємне і м'яке звучання регістрів і м'яку мікстуру. Додаванням її навіть при повному звучанні органа не створюється різке забарвлення. Сливінський постійно керувався у своїй праці вимогами замовників. А духовні отці просили, щоб орган звучав солідно, але не різко, щоб на ньому добре було акомпанувати хору і співу прихожан.

На органах Яна Сливінського не кожен із складних органних творів можна інтерпретувати з однаковим успіхом. Скажімо, стара французька чи іспанська музика, не кажучи вже про німецьку, потребують цілком іншої тембральної палітри. З іншого боку, його інструменти – переважно скромні за своїми розмірами і мають механічну трактуру. Однак, органи Сливінського – це справді видатне явище в історії вітчизняного органобудівництва, а сам Ян Сливінський – визначний майстер. Його інструменти відрізнялися дуже професійним виконанням і небувалою як на ті часи м'якістю звучання. Ймовірно, через русинське походження, майстер не мав багато замовлень на виготовлення великих органів. Найбільший з органів Яна Сливінського, що збереглися у робочому стані до наших днів, – це орган львівської Катедри. Рівнозначний йому за розмірами був орган костелу Отців Єзуїтів у Львові. Сьогодні, на жаль, про відновлення цього інструменту доводиться лише мріяти – як, зрештою, і про реставрацію та приведення до робочого стану фрагментів чи рештків тих чудових інструментів львівських майстрів, які звучали в довоєнний час у більш ніж півсотні львівських храмів.

Тим більшої ваги набуває діючий і в доглянутому стані збережений орган Яна Сливінського, який зачаровує своїм звучанням і прихожан у час Святої літургії, і слухачів концертів органної музики. У рамках фестивальних програм такі концерти останнім часом періодично відбуваються у львівському катедральному соборі. Львів'янам і гостям культурної столиці України варто було б нагадати, що саме в архівах цього храму зберігаються документи 600-літньої давності. Згідно з ними тут, в Архикатедральній базиліці Успіння Пресвятої Діви Марії з 1405 року грав на органі перший із відомих нам львівський органіст Петро Енгельбрехт. Тому рік 1405-й можна вважати початком розвитку органного мистецтва у Львові. Орган Яна Сливінського в Катедрі – це жива історія Львова, яка сьогодні повноголосно звучить і нагадує про свого творця.

Olena Matseliukh. Jan Slyvins'kyj and his Organ Factory in Lviv. In the middle of the 19th century the organ art and craft in Europe was reinvigorated by a new development impetus. French inventor and organ builder Aristide Cavallé-Coll (1811–1899) created a new kind of a wind pipe organ, which due to its immensely powerful expressive and technical capabilities, and to a wide range and timbre variety was named symphonic. This romantic instrument was in fact a worthy competitor to a full symphony orchestra.

The middle of the 19th century witnessed the beginning of a rapid development of organ art and craft not only in France but also in Lviv. The city simultaneously housed about a dozen active artisans, who supplied the temples in Lviv and Halychyna with new organs, and who even built wind pipe organs to be installed outside the Austro-Hungarian Empire, which comprised Lviv at that time.

One of the most prominent Lviv organ builders was born in the small town Pistyn near Kolomyia, Jan Slyvins'kyj (1844–1903), who in his youth worked and apprenticed at the factories of Aristide Cavaillé-Coll in Paris and Southern France.

The article sheds light on the life and professional achievements of the Lviv craftsman and organ builder Jan Slyvins'kyj against the background of the general picture of social and cultural level of the capital of Western Ukraine in the 19th century. The author presents a number of technical innovations introduced in the organ building craft by the Lviv organ builder. The comparative characteristics of the organ sounds of Aristide Cavaillé-Coll and Jan Slyvins'kyj testifies to the fact that the then organ building craft relied on the inventions of the creator of a symphonic organ. A special attention in the article is paid to the necessity of reviving the interest in organ art in Lviv, and to the need to expand the information database about the personal achievements of the most prominent representatives of organ art throughout its more than six centuries history.

Keywords: *Organ building in Lviv, Jan Slyvins'kyj, Aristide Cavaillé-Coll, Latin Cathedral in Lviv*

Література

1. Каліберда С. Органи Львова і Галичини, історія та сучасність. – Львів: Априорі, 2014. – 448 с.
2. Кияновська Л. Еволюція галицької музичної культури XIX–XX ст. – Тернопіль: Астон, 2000. – 339 с.
3. Котюк Б. Органи у Львові та Україні // *Українська музика*. Науковий часопис, число 4 (18), Львів, 2015. – С. 115–119.
4. Шибальський Ю. Диспозиція органів львівських і деяких провінційних. – Каталог. – Львів, 1955.
5. Babnis M. Kultura organowa Galicji. – Słupsk, Akademia Pomorska, 2012. – 674 s.
6. Blaszczyk L. Zycie muzyczne Lwowa w XIX wieku // *Przegląd Wschodni*. – 1991. – 197 s.
7. Chwałek J. Budowa organów. – Warszawa, 1971. – 253 s.
8. Drobner M. Instrumentoznawstwo i akustyka. – Kraków, 1968. – S. 185–199.
9. Gołos J. Organoznawstwo historyczne. – Warszawa, 2004. – 462 s.
10. Hoszowski S. Ekonomiczny rozwój Lwowa w latach 1772–1914. – Lwów, 1935.
11. Klinda F. Orgelregistrierung. Klanggestaltung der Orgelmusik. – Breitkopf & Härtel, Wiesbaden. – 1987. – 428 s.
12. Klinda F. Organ w kultúre dvoch tisícročí. – Bratislava, 2000. – 180 s.
13. Kubala E. Organmistrz Tomasz Fall. Życie i twórczość. – Kraków, 1984. – 128 s.
14. Mazepa L. Kultura muzyczna Lwowa w czasach zaboru // *Galicja i jej dziedzictwo*. – Rzeszów, 1995. – T. 4.
15. Mizgalski Ks. G. Podręczna encyclopedia muzyki kościelnej. – Poznań-Warszawa-Lublin, 1959. – 459 s.
16. Pacholek A. Organy Mieczysława Janiszewskiego z 1906 roku w kościele parafialnym p.w. Św. Michała Archanioła w Płazowie. – Studium historyczno-instrumentoznawcze. – Lublin, 2001 (mps. Pracy mgr.). – 140 s.

